

IVO MARDEŠIĆ, Zadar

JEDUPKA MIKŠE PELEGRINOVIĆA KAO MOGUĆI POTICAJ ZA
ENGLESKU MASKERATU THE GYPSIES METAMORPHOSED

Britansko-hrvatske književne i kulturne veze i utjecaji počeli su se proučavati već krajem 19. stoljeća. Kao rezultat takvih istraživanja nastale su vrlo brojne, vrijedne i temeljite studije koje zadiru u najrazličitija područja odnosa između naših zemalja i Engleske odnosno Škotske, pa i Irske.¹ U novije vrijeme ističu se pak svojom obimnošću i svestranošću osobito knjige Rudolfa Filipovića i Veselina Kostića.² Ta djela ne samo da osvjetljavaju mnoge, do njihova izlaska iz tiska nepoznate činjenice i detalje, već su i podstrek svakom proučavaocu engleske književnosti i kulture u našim krajevima. Ona su osobito relevantna kad nam ukazuju na postojanje nekog književnog djela istog ili sličnog žanra prisutnog kako u hrvatskoj tako i u engleskoj literaturi, i kad ih, u svrhe književne evaluacije, želimo usporediti. Za takva uspoređivanja potrebno nam je i određenije poznavanje uspoređivanog žanra koje će nam pomoći "da se snađemo, da odredimo sličnosti i razlike među djelima kojima ćemo individualizirati sastavne dijelove i osobine onoga jednog koje promatramo".³ U našem slučaju htjeli bismo svratiti pažnju na Jeđupku, pokladnu pjesmu Mikše Pelegrinovića s početka 16. stoljeća, i maskeratu The Gypsies Metamorphosed engleskog dramskog pisca i pjesnika, suvremenika Shakespearea, Bena Jonsona.

I

Iako namijenjene zabavama sličnog karaktera i izvođene u situacijama koje se po mnogo čemu mogu međusobno usporediti, Jeđupka i The Gypsies Metamorphosed su djela različitog obima i strukture, pa ako hoćemo čak i drugačijeg književnog roda. Jeđupka je pokladna pjesma, dakle djelo koje nema dramskih osobina jer

je namijenjena isključivo kazivanju odnosno recitiranju, te nema nikakvih dijaloških karakteristika. Ona se ponekad naziva i maskeratom, pa se ta dva termina (pokladna pjesma i maskerata) u našoj znanosti o književnosti smatraju sinonimima. S obzirom na činjenicu da se kod Jeđupke pretpostavlja postojanje slušatelja odnosno gledalaca nekad se ta pjesma nazivala pokladnim prikazanjem,⁴ iako se čini da takav termin ne bi bio sasvim podesan.

Englesko djelo The Gypsies Metamorphosed smo, u nedostatku adekvatnijeg prijevoda za engleski termin masque, nazvali maskeratim. Međutim, masque je dramska vrsta koja se razvila iz raznih karnevalskih predstavljanja koja su se pojavila na engleskom dvoru negdje sredinom 16. stoljeća. Prvi oblici takvih zabava sastojali su se od plesa i raznih oblika pantomime koji su izvodile maske, odnosno maskirani sudionici. S vremenom su se kod takvih zabava pojavili dijalozi koji su počeli igrati značajnu ulogu, pa tako na kraju 16. i početku 17. stoljeća možemo govoriti o pojavi nove dramske vrste u engleskoj književnosti. Tekst engleskih maskerata bio je više-manje podređen vanjskim efektima, imao je najčešće alegorijski i mitološki sadržaj (iako je bilo i drugih), a nije se odlikovao većom literarnom vrijednošću. Masque je imala i mnoge "vanknjiževne" elemente te ju je karakterizirala zasljepljujuća raskoš dekoracije, inscenacije, glazbe i plesa. Takva struktura engleske maskerate često je dovodila do vrlo žučljivih raspra između "zastupnika" vrijednosti književnog teksta kao primarne kvalitete maskerate i onih koji su smatrali da su periferni elementi mnogo značajniji za tu dramsku vrstu. Takve je prirode bio i sukob između Bena Jonsona, najvećeg i najplodnijeg pisca maskerata na početku 17. stoljeća, i Iniga Jonesa, poznatog arhitekta toga vremena koji se bavio i inscenacijom maskerata.

Maskerata je u engleskoj književnosti prema tome dramska kompozicija, dok je u našoj literaturi ona prije svega pjesma, najčešće nazvana pokladnom, namijenjena recitiranju jednoj ili skupu od više osoba. S tim u vezi, englesko djelo prema našoj Jeđupki možemo usporediti s odnosom većeg, kompleksnijeg dramsko-glazbenog djela prema jednoj njegovoj komponenti, jer u engleskoj maskerati The Gypsies Metamorphosed kazivanje "sreća" je samo jedan dio djela.

II

Tradicija pokladnih pjesama vrlo je stara u nekim evropskim književnostima. Čini se da se najprije pojavila i razvila u Italiji. "Iz pesama 'bednika' behu nastale maskerate, kantilene koje su o prolećnim svečanostima ... pevale maske i u njima iznosile osobine svojih zanimanja, objavljivale smešne lokalne zgode i pozivale na veselje."⁵ Mnogi talijanski gradovi postali su kasnije poznati po svojim prigodnim, najčešće karnevalskim, recitacijama (Firenza, Siena i neki drugi), ali su se one uskoro pojavile i u nekim drugim evropskim zemljama, među njima u našim primorskim krajevima i dosta kasnije u Engleskoj, zemlji u kojoj i renesansa počinje i razvija se kasnije, osobito u odnosu na Italiju.

O Jeđupki, našoj najstarijoj pokladnoj pjesmi, (a umjetnički i najvrednijoj, u čemu se slažu svi poznavaoци naše književnosti) mnogo je pisano i raspravljano. To se odnosi kako na sam umjetnički tekst, na samu lirsko-epsku pjesmu, tako i na problem njena autora. Uglavnom prevladava mišljenje među poznavaoциma naše starije hrvatske književnosti da je Jeđupka, iako inspirirana talijanskim uzorima, ipak umjetnina koja je odraz našeg književnog podneblja, koja je izrasla iz naše književne i duhovne atmosfere početka 16. stoljeća i koja je duboko ukorijenjena u našu književnu, duhovnu, narodnu tradiciju. Bez obzira da li je produkt hvarске ili dubrovačke sredine (a zadnjih godina se nekako prihvaća mišljenje da je njen autor Hvaranin Mikša Pelegrinović) Jeđupka, dakle, ostaje spjev "kojim se još i danas može ponositi hrvatska književnost",⁶ "najlepša ... maskerata renesansnih karnevala i ponos naše stare poezije",⁷ "jedna od najpopularnijih tvorevina naše renesanse...".⁸

Nije nam cilj ulaziti u strukturu umjetničkog djela i davati dodatne sudove o toj našoj pokladnoj pjesmi. To su vrlo uvjerljivo i temeljito učinili najeminentniji poznavaoци i stručnjaci za našu stariju književnost. U svrhe usporedbe Jeđupke i engleske renesansne maskerate za sada će biti dovoljno da razmatranja ograničimo na vanjski oblik naše pokladne pjesme i na njenu sadržajnu stranu. Takav opis djela pomoći će nam da ga usporedimo s već spomenutim sličnim djelom iz engleske renesansne književnosti ranog 17. stoljeća.

U zborniku Stari pisci hrvatski, VIII, nalazimo dva teksta Jeđupke. Jedan je tiskan pod imenom Andrije Čubranovića i sadrži šest pjesama, od kojih je najduža pjesma "šestoj gospoји". Drugom tekstu kao autor je naznačen Mikša Pelegrinović. On sadrži, poput prvog, uvodnu pjesmu i osamnaest pjesama koje se sada nazivaju "sreće". Prema navodima Antuna Kolendića, to je bio prvi potpuni tekst tzv. zadarske redakcije Jeđupke koju je 1556. godine sam Mikša Pelegrinović pripremio za tisak. U kasnijim izdanjima, kao što je Zbornik stihova XV. i XVI. stoljeća (Pet stoljeća hrvatske književnosti) neke su "sreće" potpuno ispuštene, redosljed je promijenjen, a sam tekst nekih "pjesama" je ponešto različit od prvog izdanja iz 1876. Ovom prilikom služit ćemo se tekstom iz Zbornika stihova kao i iz Starih pisaca za one dijelove teksta koji nisu tiskani u Zborniku.

U uvodnoj pjesmi Jeđupke ciganka najprije govori o teškoj sudbini svoga plemena, a posebno o svom nesretnom životu i gubitku djece. U prvoj strofi ona se direktno obraća okupljenom društvu mladih žena, hvaleći njihovu ljepotu i želeći im ispunjenje svih želja. Skup se, prema nekim mišljenjima,⁹ mogao sastojati od pripadnika plemića ili, izuzetno, bogatijeg građanskog društva, a održavao se, uglavnom, u zatvorenom, odabranom društvu, pa su u pokladnoj zabavi tom prilikom sudjelovali svi okupljeni članovi. Nakon uvodnih strofa slijedi kazivanje "sreća", odnosno proricanje sudbine prisutnim "gospojama" od strane ciganke, tj. osobe s njenom maskom.

Jeđupka se recitirala, dakle, na karnevalskim svečanostima, a njeno je kazivanje bilo praćeno glazbom, tj. njeni su se stihovi i pjevali uz glazbenu pratnju. Održavala se u zatvorenom prostoru, te je bila "jedna posebna, i to vrlo uspjela, pokladna salonska igra".¹⁰ Nije isključeno da se Jeđupka davala i na najvišem mjestu u Dubrovačkoj Republici, jer su se maskerate izvodile čak u dubrovačkoj vijećnici sve do 1554. godine kada je donijeta zabrana o njihovim daljnjim izvedbama na tom mjestu.

"Sreće" - pjesme pojedinim gospojama imaju različite sadržaje. Njihov raspon vrlo je širok, a obuhvaća kako savjete za razrješavanje ljubavnih teškoća tako i otkrivanje određenih "tajni" koje gospojama do tada nisu bile poznate. Brojne su i upute za

"ljubavno zavođenje", za ozdravljenje od nekih bolesti, za izbor partnera, česta su upozorenja o štetnosti predugačkog čekanja i prevelikoj izbirljivosti u ljubavi. No ipak su najčešća otkrivanja osobina pojedinih dama kojima se Jeđupka obraća, koje nekad prelazi u laskanje i pohvalu, a nekad u kuđenje. Iz "cigankine" pjesme, odnosno preobučenog i maskiranog mladića, saznajemo velik broj pojedinosti o renesansnom društvu u kojem je nastala Jeđupka, osobito o pojedinim njegovim slojevima. Zatim, ona daje dobar uvid u mnoge običaje i navike iz svakodnevnog života. Međutim, iako indirektno, taj nam spjev govori i o jednoj maloj galeriji suvremenih muškaraca, tako da pjesma nije ograničena samo na opis ženskih likova. A dosta detaljno, s mnogo lirskog osjećaja, dan je i lik ciganke kao predstavnika čitavog njenog naroda osuđenog na vječno lutanje i patnju.

Nekad se u napisima o Jeđupki raspravljalo da li je samo jedna osoba impersonirala ciganku ili ih je bilo više, s obzirom na stih kojim počinje druga strofa

Od onih smo, gospo, strana, ...

a "ciganka" govori u množini i u trećoj, četvrtoj i petoj strofi, da bi u šestoj govorila u prvom licu jednine. U jednoj Jeđupki anonimna autora pojavljuje se veći broj "ciganki".

Ove sa mnom htješe doći
Iz istijeh tijeh strana.

Može se stoga pretpostaviti da se u nekim izvedbama Jeđupke mogao pojaviti i veći broj maskiranih osoba, iako bi sam naslov sugerirao da je prisutna samo jedna, odnosno da je "ciganka", govoreći u množini, mislila na svoj cjelokupan rod.¹¹ Ima i autora koji tvrde da je i u Jeđupki, uz pjesnika maskiranog kao ciganka, bilo još pet pratilica "ciganki", pa je tako u svemu bilo šest recitatora.¹²

Uvodna pjesma značajna je i kao indikacija redoslijeda, ili čak prvenstva, kojim će uslijediti kazivanje "sreća". "Ciganka" se u prvim strofama obraća cjelokupnom društvu, pa iako povremeno oslovljava jednu prisutnu s "gospo", njeno se izlaganje ne odnosi ni na koga pojedinačno. Svrha je da se cijelom skupu iznesu detalji iz života "ciganke", da se izazove sažaljenje prema njenom rodu i za uzvrat dohije nagrada. Pred kraj uvodne pjesme, od trinaeste strofe

"ciganka" se određenije obraća jednoj "gospri" kojoj kaže:

er dostojiš vrhu glave
krunu nosit svih gospoja.

Kolendić smatra da se u tom trenutku "ciganka" približila svojoj dami-izabranici i tako joj mogla recitirati jednu od sreća, koja je njoj najviše odgovarala.¹³

III

Jonsonova maskerata The Gypsies Metamorphosed ima ponešto drugačiju kompoziciju. Napisana je za izvođenje u vrlo ekskluzivnom društvu, za kralja, članove njegove familije i najveće dvorske dostojanstvenike, kao što je bio slučaj i s gotovo svim maskeratama koje je pisao Ben Jonson i njegovi suvremenici, kazivanje "sreća" predstavlja samo jedan njen dio, pa tako i dio cjelokupne dvorske zabave. Međutim, "gatanje" predstavlja najvažniji i najvredniji dio teksta u maskerati, dok su ostali dijelovi, pjesme i najrazličitiji elementi komike, groteske, parodije, pantomime i plesa pratni momenti u njejoj izvedbi.

Jonsonovo djelo nema uvodne pjesme u smislu one u našoj Jeđupki. Umjesto nje na početku se nalazi prolog u kojem se želi dobrodošlica kralju i njegovoj sviti (The Gypsies Metamorphosed nije bila izvedena u Londonu već izvan prijestolnice, i to u tri različita mjesta: Burley-on-the-Hill, Belvoir i Windsor, sve u kolovozu i rujnu 1621. godine, uvijek u prisutnosti kralja i njegova dvora). Nakon prologa na scenu stupaju "cigani" vodeći konje natovarene djecom, ukradenom peradi i drugom robom karakterističnom za ciganski način života. Prvi "ciganin" ističe porijeklo svoje i svoga roda (tada se smatralo da cigani potječu iz Egipta pa on naziva djecu "the fiue Princes of Aegipt").¹⁴ Jonson i ovdje pokazuje poznavanje povijesti i klasičnu obrazovanost, pa kao uzgred spominje stare egipatske učenjake i vladare (Ptolomeja i Kleopatru), prelazeći odmah na opis događaja iz ciganskog života u samoj Engleskoj, njihove podvige, proganjanja i vještinu snalaženja. Ta mješavina lirskog, običnog, svakodnevnog, lascivnog, pa čak i vulgarnog kazivanja (u prozi) završava stihovima sličnog sadržaja koji po kompoziciji i ritmu pokazuju da su bili namijenjeni pjevanju. Sličnog

je sadržaja i tona pjesma koju pjeva drugi "ciganin". I ona sadrži stihove o pothvatima koje su cigani u stanju učiniti, ali i aludira na predstavu koja će uskoro uslijediti, lica koja će u njoj sudjelovati i uloge koje će pojedina lica igrati. Nakon toga ponovno nastupa prvi "ciganin", opominje sve prisutne da se ne čude ciganskom žargonu koji može nekom izgledati čudan, ili pak gledaoci mogu sumnjati u njegovu autentičnost, ali se svi mogu uvjeriti da je on vjeran odraz ciganskog govora, što se može lako vidjeti iz knjiga u kojima se opisuje ciganski život.

Iz spomenutog uvida u maskeratu čitalac, odnosno gledalac, dobija prilično širok raspon saznanja o životu ljudi koji imitiraju maske. Detalji i "avanture" iz ciganskog života, njihovi običaji i navade dani su također s mnogo lirskog osjećaja i uživljavanja u njihov folklor. Taj uvodni dio, zajedno s nekim ostalim dijelovima maskerate, može čak predstavljati "etnografski izvor za život i jezik engleskih cigana 17. stoljeća".¹⁵

Nakon uvoda započinje maskerata u užem smislu, ulaskom "kapetana" i šest "cigana" koji izvode jedan ples iza kojega slijedi nova pjesma koja ponovno opisuje život cigana, mjesta njihova sastajališta i njihovu odjeću. Tom prilikom izvođač upozorava prisutne da se ne prepadnu njihove tamne boje i daje prvi nagovještaj namjere proricanja sudbine, odnosno gatanja. Peta strofa te pjesme može se usporediti sa zadnjom strofom uvodne pjesme Jeđupke:

All yor fortunes we can tell yee,
 Be they for yor backe or bellye,
 In the moodes too, and the tenses,
 That may fitt yor fine five sences,

i u njoj "ciganin" traži od prisutnih da skinu rukavice kako bi im mogli čitati iz dlana. U sljedećoj recitaciji ponovno se opisuju običaji cigana, mjesta u kojima žive (uglavnom ponavljanja iz prethodnih stihova), da bi se konačno prešlo na kazivanje "sreća".

Kao što je u Jeđupki maska najprije prišla gospodarici kuće u kojoj se zabava održava, u The Gypsies Metamorphosed voditelj se "cigana" - "kapetan", najprije obraća kralju iznoseći i uznoseći sve njegove vrline, njegove interese, njegove sposobnosti i obdarenosti. "Gatanje" je puno laskanja i pohvale pa je Jonson vjerojatno i ovdje nastojao primijeniti svoj koncept o davanju savjeta

i pouke suverenu hvaleći ga. Zanimljivo je da se proricanje sreće kralju sastoji od dva dijela, između kojih se pjevala pjesma koja bi se mogla usporediti s "uzdarom" naše Jeđupke. Također i zadnja strofa, koja je mogla biti izrecitirana nakon primanja nagrade, ima elemenata "uzdara".

Drugi "ciganin" proriče zatim sudbinu princu, kraljevu sinu. Ona međutim manje govori o samom princu a više o njegovoj budućoj nevjesti. Veći dio te "sreće" posvećen je projekciji osobina djevojke kojom bi se princ trebao oženiti, u njoj su i neki petrarkistički elementi, ali istovremeno i robustni nagovještaj takva užitka kakav možemo naći i u nekim drugim Jonsonovim djelima. U slijedećim "srećama" (u maskerati nazvane "fortunes"), koje se kazuju prema strogom redoslijedu ranga i položaja, naći ćemo mnoge elemente koji se nalaze i u našoj Jeđupki. U trećoj "sreći" dami se proriče skorašnja ljubav, pokušava se utjecati na izbor i ističu se kvalitete budućeg odabranika.

He's as handsome a man as euer was Adam
A Man out of wax
As a Ladie would aks:

da bi se u nastavku proreklo i rođenje djeteta i njegova sretna budućnost (što opet ima sličnosti s prvom "srećom" Jeđupke). Tako i četvrta "sreća" u kojoj se dami govori o nesreći koja je minula i koju treba zaboraviti (a kako znamo i identitet osobe, saznajemo i kakvu vrstu nesreće je dama doživjela), proriče sreću i vjernost u braku, međusobnu ljubav i privrženost. U Jeđupki (pjesma šestoj gospoји, strofa 70) ciganka želi "gospoји" da se oslobodi tuge i da njena žalost pređe u veselje

... tako skori platno bilo
na tom sinju prominila.

Peta "sreća" u The Gypsies Metamorphosed nema odgovarajuće pjesme u našem spjevu. Ona govori o ženi udatoj za starijeg čovjeka, pa "gatanje" predstavlja i neku vrstu utjehe jer proriče sretnu budućnost.

An old mans wife
Is the light of his life,
A younge one(s) is but his shade.

Čini se da bi se takvo stanovište teško moglo naći u našoj renesan-

snoj literaturi (sjetimo se Držićeva Skupa i razmišljanja o mladoj ženi i starome mužu).

U preostalim "srećama" engleske maskerate (šestoj, sedmoj i osmoj) ponovno ćemo naći mnoge analogije s pjesmama odnosno "srećama" naše Jeđupke. Tako isticanje ljepote, dobrote i drugih pozitivnih osobina "gospoje" (šesta "sreća") ima odgovarajuće sadržaje u četrnaestoj i petnaestoj "sreći" naše Jeđupke (stihovi 675-680 u izdanju Stari pisci hrvatski). Sedma "sreća" Jonsonove maskerate ima nekoliko odgovarajućih misli i ideja u šestoj "sreći" naše Jeđupke. To su oni stihovi koji govore o zaljubljenosti u "gospoju", o patnjama zaljubljenika koji su spremni umrijeti za ljubav. Tako u Jeđupki

Er otkoli tebe gleda
jur bi užgal sinje more,
a srdačce tve ne more
studenije mraza i leda;

a u engleskom djelu

You will turne all harte to tinder,
And shall make the world one cinder.

Kao što je spomenuto na početku, The Gypsies Metamorphosed davala se na tri mjesta. Ova verzija prikazana je u prva dva, dok su u trećoj verziji, onoj prikazanoj u Windsoru, otpale "sreće" kazivane damama, a umjesto njih je osam "sreća" upućenih visokim dvorskim dostojanstvenicima kralja Jamesa I. Dosljedan principima redoslijeda i staleža, Jonson i ovdje slijedi prioritet važnosti osobe kojoj se kazuje "sreća". U njima se također hvale osobine pojedinog velikodostojnika pa kao i u prvom djelu i ovdje Jonson smatra da može i treba poučiti na način da hvali i uzvisuje dobre osobine koje bi osoba trebala imati. Aluzije na suvremene događaje vrlo su česte u ovim "srećama", te iz njih možemo saznati nešto o važnosti i utjecaju pojedinog kraljevog ministra, o nekim zakulisnim igrama, što pokazuje koliko je Jonson bio upoznat sa svim događajima u najvišim krugovima engleskog društva. Nisu rijetke ni pojedine lascivne aluzije, koje su morale dobro zabavljati prisutne izvođače i publiku, kao i otkrivanje navika i običaja koji javnosti nisu morali biti poznati. Međutim, ni ovdje neke pojedivosti iz ranijeg dijela maskerate, a koje ćemo naći i u našoj Jeđupki, nisu izostali (npr. nešto kao "uzdar" u trećoj "sreći").

Jonsonova maskerata The Gypsies Metamorphosed ne završava kazivanjem "sreća". One su samo jedan dio maskerate, doduše najvažniji, iako po dužini kraći od preostalog teksta. Između svake "sreće", naime, izvodio se poseban ples koji se vjerojatno odnosio na pjesmu koja će slijediti. Između dva dijela kraljeve "sreće" pjeva se pjesma koja je imala funkciju "uzdara", ali i prije početka kazivanja pjeva se pjesma koja svojim sadržajem i ritmom podsjeća na "uzdar".

The faery beame vppon you,
The starres to glisten on you
A Moone of light
In the Noone of night,
Till the firedrake hath oregon you.

Engleska maskerata (ograničimo se sada na onaj dio u kojem se iznose karakteristike pojedinaca i proriču sudbine) je djelo koje nema onu ujednačenost stila i ritma kakvu ima Jeđupka. Različite pjesme imaju drugačiji metar, shemu rimovanja, dužinu stiha, podjelu stihova u strofe. Ritam većine njih pokazuje da su se i pjevale, ili barem pojedini njihovi dijelovi, dok su se opet druge "sreće" mogle isključivo recitirati (kao što je prvi dio kraljeve "sreće"). U maskerati nema jedne gatalice ("ciganke") koja u Jeđupki povezuje sve pjesme i daje cijelom djelu jednu organsku cjelinu, a da i ne ističemo jedinstveni stil i stih, strofu i rimu. Kako Jonsonova maskerata nema jedinstvenosti i ujednačenosti stila i forme, ona djeluje razbijeno, ponekad neskladno i bez čvršće literarne strukture. Ali ako prihvatimo mišljenje da "masque, ta čisto barokna forma, ujedinjuje glazbu, kazalište, arhitekturu, ples i poeziju u kompleksnom ritualu reda, razbijenog i ponovno uspostavljenog",¹⁶ vidjet ćemo da elementi koji djelu daju jednu povezanost i čine ga jedinstvenom cjelinom je upravo motiv kazivanja "sreća", odnosno proricanja sudbine i budućnosti, kao i posebno istaknuta tendencija prikaza ciganskog života u kojem kazivanje "sreća" predstavlja jednu od njegovih epizoda. Moralno-didaktične tendencije prisutne u engleskoj maskerati također su svojevrsna spona između različitih naoko razbijenih dijelova. Nepostojanje jedinstva, čvršće strukture, možda je u engleskoj maskerati djelomično nadomješteno i izborom odgovarajućih "glumaca" za kazivanje "sreća" pojedinim osobama, pa tako recitator odgovara licu kojemu proriče sudbinu.

Usprkos svemu tome, Jeđupka i The Gypsies Metamorphosed imaju mnoge zajedničke karakteristike, kako književne tako i izvan-književne. To su prije svega već spomenuti slični motivi u nekim pjesmama, "srećama", iako izražene u engleskoj maskerati s manje lirske osjećajnosti nego u našoj Jeđupki. Najveća sličnost je, naravno, sam motiv kazivanja "sreća", odnosno otkrivanje tajni i proricanja budućnosti. Blijedi petrarkistički odjeci u nekim pjesmama engleskog djela doimlju se neupečatljivo i pomalo anakronistički, pa oni još više slabe opći pjesnički dojam djela. Uzevši u cjelini, The Gypsies Metamorphosed je djelo čija literarna vrijednost zaostaje za ljepotom našeg lirsko-epskog spjeva, Jeđupke.

S druge strane, mnoge "vanknjiževne" sličnosti između dva djela zanimljive su i govore o nekim njihovim sličnim situacijama i sudbinama. I jedno i drugo djelo bilo je namijenjeno izvedbama u zatvorenom, salonskom krugu. I u jednom i u drugom pisac je točno znao kome će namijeniti pojedinu pjesmu, a znao je i lice koje će je recitirati odnosno osobu koja će je pjevati. Kao što je pjesnik naše Jeđupke unio u svoju pjesmu mnoge pojedinosti iz narodnog vjerovanja i u narodu prihvaćenog stava prema ciganima i njihovom porijeklu, tako je i Ben Jonson zabilježio pojedinosti iz ciganskog života tadašnje Engleske, mjesto njihova boravišta i sastajališta, njihove avanture i doživljaje. A nije nezanimljiva ni sudbina "sreća" izvan vremena i mjesta izvođenja maskerata. Tako se zna da su pojedine "sreće" kolale u rukopisima nakon njihovih izvedbi. "Jeđupku je mladost ... rado prihvatila, pevala, priređivala i prepisivala, usput - što je neminovna sudbina svih velikih i od širokih masa prihvaćenih književnih dela - menjala i unakaživala."¹⁷ Prijepisi pojedinih pjesama upotrebljavali su se za recitacije prema potrebama koje je zahtijevala određena situacija, a koja je bila određena kako osobom kojoj je pjesma bila upućena tako i recitatorima. Dijelovi engleske maskerate, oni koji sadrže "sreće", također su kolali kraljevskim dvorom, osobito pjesme upućene kralju, princu i damama.¹⁸ Izgleda da su i naša pjesma i engleska maskerata uživale neobično veliku popularnost. Jonsonova maskerata je imala najveći uspjeh od svih djela te dramske vrste koji su se tada izvodili u Engleskoj, a znamo da je broj takvih djela bio zaista velik. Maska je omogućavala da se izreknu one ri-

ječi, misli, osjećaji, koji se u datoj situaciji, društvenoj i dvorskoj konvenciji, nisu mogle drugačije izraziti. Tako se velika popularnost Jonsonove maskerate objašnjava uživanjem publike u aluzijama na pojedine ličnosti, a spominje se i da je Jonson pronašao književnu zamjenu, svježiju i do tada nekorištenu, za već zastarjelu konvenciju dvorske lude koja je mogla sve otvoreno reći bez neugodnih posljedica.¹⁹ Jonsonovi "cigani" govore pravim ciganskim žargonom koji je ponekad teško slijediti, prije svega zbog danas i za nas nerazumljivih opisa njihovih dogodovština, raznih aluzija, prijevara i načina života u najširem smislu. Jonson je mogao poznavati i literaturu koja je opisivala njihov govor, njihovo prosjačenje i prijevare. Od 1565. godine pa do prvih decenija 17. stoljeća izašlo je nekoliko djela u kojima se opisuju skitnice, luralice, prosjačenje.²⁰ U našoj Jeđupki nema tih osobina, jer osim isticanja ciganke i njene zle kobi, žalosne sudbine njenih sinova i nje same, ne nalazimo osobina ciganskog govora. Neke jezične odlike za koje se smatralo da ih je pjesnik - Dubrovčanin unio u svoju pjesmu da bi istakao "provincijalizme" i tako ukazao na cigankino nedubrovačko porijeklo danas se smatraju osobinama pjesničkoga jezika pjesnika ne Dubrovčanina, u ovom slučaju Hvaranina Mikše Pelegrinovića.²¹ No umjesto imitacije ciganskog žargona pjesnik je unio u našu maskeratu toliko lokalnog kolorita, pučke tradicije, narodnog vjerovanja i praznovjerja da Jeđupka nije samo djelo velike umjetničke vrijednosti već i svojevrsan kulturni spomenik u našoj literaturi.

Pripadajući književnom žanru čija su djela bila prije svega namijenjena izvedbama za pokladnih svečanosti, Jeđupka i The Gypsies Metamorphosed ipak nisu isključivo pokladna djela, ako obratimo pažnju na vrijeme u godini u kojem su izvođena. Engleska maskerata izvođena je u kolovozu 1621. i u rujnu iste godine. Nema podataka o njenom kasnijem izvođenju. Jeđupka se također izvodila u Dubrovniku za ljetnih mjeseci. Da li je to bilo zbog nekih prirodnih katastrofa kad su se imućniji Dubrovčani sklonili u neki dvorac izvan grada da bi izbjegli opasnost i tamo se zabavljali priređujući zabave slične pokladnim, ne znamo. Kao mogući datum izvođenja Jeđupke u ljetnim mjesecima spominje se 20. srpnja, "der Festtag des heiligen Elias, und es wäre leicht möglich, dass

die Ragusäer diesen Heiligen ... mit Maskenumzüge feierten, obwohl der Monat Juli zum Tragen der Masken nicht geeignet scheint".²²

Ni o tome nemamo pouzdanih podataka, jedino ostaje činjenica da se jedno djelo nije nikako izvodilo u vrijeme karnevala, dok se drugo izvodilo i izvan karnevalskih svečanosti.

Uspoređivanjem dviju maskerata možda bi se mogle otkriti neke eventualne nepoznate kvalitete, književne i vanknjiževne, i našeg i engleskog djela. Analizirajući sve komponente engleske maskerate, način i kontekst u kojem je bila izvođena, bilo bi zanimljivo istražiti kakav i koji dio je sačinjavalo kazivanje "sreća" naše Jeđupke, odnosno od kakvih se još vrsta predstavljanja sastojala zabava na kojoj je bila recitirana ta i ostale pjesme koje su se izvodile za pokladnih zabava. Jeđupka i The Gypsies Metamorphosed su djela koja su nastala u rasponu od skoro stotinu godina (Jeđupka prije 1527, The Gypsies Metamorphosed 1621. godine). Engleska maskerata pojavila se kad su se u talijanskoj literaturi, a i u našoj, već poodavno gatalice bile preobrazile u vile, vilenice, čarobnice i vještice. Dodajmo k tome da se naše i englesko djelo nije pojavilo samo u različitim vremenima već i u drugačijim društvenim sredinama. Ali njihova je funkcija u biti bila ista, tj. kazivanje skrivenih misli i osjećaja pod okriljem maske koja je predstavljala ciganku ili ciganina, tradicionalnu gatalicu, proročicu sudbine, osobu koja otkriva osobi kojoj se obraća i okolini najčešće nepoznate pojedinosti iz njenog života. Činjenica da je engleska maskerata kasnijeg postanka ne bi trebala umanjiti njeno značenje u takvom postupku.

IV

Obje maskerate sastavni su dio evropske književne tradicije žanra koji je počeo u Italiji negdje u petnaestom stoljeću i koja je inspirirala Mikšu Pelegrinovića za njegovu Jeđupku. Proučavajući talijanski utjecaj na postanak naše maskerate M. Petković ističe, uz jednu ogradu, da je Jeđupka, "u literaturi uopšte, prva cingareska ispevana u formi maskerate".²³ Govoreći o nekim talijanskim cingareskama isti autor navodi da je Pelegrinović "našao samo ideju da ispeva maskerate u kojima će maska čergarka gatati pojed-

nim gospođama".²⁴ Talijanske slične pjesme su bile kompozicijski i sadržajno drugačije kako od Jeđupke tako i od engleske maskerate. One se nisu nikad obraćale nekolicini osoba, već su bile komponirane kao jedinstvena pjesma, bez sastavnih dijelova u obliku pojedinih pjesama.²⁵ Maskerate su se u engleskoj književnosti pojavile relativno kasno u odnosu na neke druge evropske književnosti, a najveći uspon doživjele su u prvim decenijama 17. stoljeća. U našoj znanstvenoj literaturi koja se bavi komparativnim proučavanjima naše i engleske književnosti nalazimo poznate radove o temama i konvencijama koje se pojavljuju u našoj renesansnoj drami a koje je kasnije u svojim dramskim djelima obrađivao William Shakespeare.²⁶ Tu se nije radilo o nekom direktnom utjecaju (taj "toliko kompromitiran pojam da bi ga se željeli riješiti i oni koji u njemu i dalje vide bitnu transmissijsku polugu svakoga zajedničkog funkcioniranja"²⁷). Ipak će možda biti zanimljivo iznijeti jednu pretpostavku koja nam neće mnogo pomoći u otkrivanju značenja i tumačenju književnih djela o kojima smo govorili, ali može imati određenu funkciju u proučavanju kulturnih, pa i književnih odnosa, između hrvatske i engleske literature starijih razdoblja.

U komentarima o engleskoj maskerati The Gypsies Metamorphosed, koji su vrlo iscrpni i temeljiti kao što je slučaj i kod ostalih Jonsonovih djela, nigdje se ne spominju eventualni vanengleski utjecaji, iako su takvi utjecaji vrlo detaljno studirani i opisani za ostala Jonsonova djela. Jedina djela koja se spominju kao mogući izvori su već prije spomenute knjižice u kojima se opisuje cigansko prosjačenje u Engleskoj, njihove avanture, način života i govora. Nikakvo djelo o ciganima kao pretskazivačima sudbine, scensko djelo u kojem se pojavljuju "cigani" kao kazivači "sreća", nije ni u najozbiljnijoj literaturi o Jonsonovoj maskerati spomenuto kao moguća inspiracija. Pa kao što je poznati poznavalac Jeđupke ustvrdio da je Pelegrinović uzeo ideju za svoju maskeratu iz talijanskih djela istoga žanra, iznijet ćemo neke podatke koji mogu pokazati da je naša Jeđupka mogla dati ideju Benu Jonsonu za njegovu maskeratu The Gypsies Metamorphosed.

O sličnostima, književnim i vanknjiževnim, između dva djela već je dosta rečeno, pa nas one mogu uputiti i na eventualne direktne utjecaje naše maskerate na englesko djelo. Koliko god takva

pretpostavka može izgledati nevjerojatna (čini se da do sada takvi utjecaji nisu pronađeni) ipak na temelju nekih indicija o mogućim susretima između nekih naših ljudi i vrlo utjecajnih i istaknutih ličnosti engleskog, političkog, kulturnog i društvenog života početka 17. stoljeća možemo govoriti i o eventualnim takvim utjecajima.

Ben Jonsonu (kao uostalom ni Shakespeareu a možda ni nekim drugim piscima toga razdoblja) nisu bili nepoznati naši krajevi. Ben Jonson je jedan od prvih koji Dalmaciju naziva tim imenom (Dalmatia),²⁸ dok su je drugi, među njima i Shakespeare, nazivali Illyria. U jednom od svojih djela Ben Jonson aludira na Markantuna De Dominisa, splitskog nadbiskupa, koji je nekoliko godina proveo u Engleskoj (kod Jonsona "Archibishop of Spalato"²⁹). Dominis se pojavljuje i u nekim drugim književnim djelima toga vremena. Poznata je komedija Thomasa Middletona A Game at Chesse gdje je Dominis prikazan kao "debeli biskup". Iako se drugdje, pa i u djelu A Game at Chesse, naš grad Split naziva Spalatro, Jonson ga naziva Spalato. Očito je dakle Jonsonovo poznavanje naših krajeva, kao i interes koji je pokazivao za njih i njihove ljude.

Na početku 17. stoljeća u Engleskoj je boravio, uz Markantuna De Dominisa, i Hvaranin Ivan Franjo Bjundović.

Ivan Franjo Bjundović rođen je 1573. godine u Hvaru, gdje je završio školu i otišao na studije u Padovu.³⁰ Nakon povratka iz Padove boravio je u svom rodnom Hvaru, a početkom 17. stoljeća hvarske su mu vlasti povjerile zadatak da u Veneciji obavi neke poslove za svoj grad. Za boravka u Veneciji Bjundović se upoznao s mnogim znamenitim osobama, a među njima je bio i engleski ambasador u Veneciji Henry Wotton (koji je u dva navrata bio na toj dužnosti u Veneciji). Bjundović i Wotton imali su mnoge zajedničke interese, bili su skoro vršnjaci, a poznato je i njihovo zanimanje za književnost. "Bjundović (je) stupio u Votonovu službu i postao jedan od njegovih najpouzdanijih pomoćnika."³¹ Putovao je dva puta u Englesku. Prvi put je to bilo 1609. godine, kada ga je, na preporuku Henryja Wottona, primio i sam kralj James I. Putovanje je imalo za cilj da upozna kralja s reformatorskim pokretom u Veneciji. Te iste godine vratio se u Veneciju, putovao u Dubrovnik i Hvar, opet u misiji engleskog ambasadora, a onda je kao član nekog izaslanstva stigao u London početkom kolovoza 1612. godine, nakon če-

ga ga je ponovno primio kralj i tom prilikom naredio da se nastavi s isplatama Bjundoviću koje su se obavljale i ranije.

Bjundović se, uz Henryja Wottona, kretao u najvišim krugovima engleskog društva. Godine 1612-1613. Bjundović se redovno pojavljivao na engleskom dvoru, gledao predstave, osobito maskerate koje su, kao što smo ranije iznijeli, bile vrlo popularne u to doba. Bjundović je ostao u Engleskoj sve do 1643. godine kada je napustio zemlju i otišao u Švicarsku te umro u Obonu 1645. godine.

Kao Hvaranin Bjundović je zacijelo poznao umjetničke tvorevine i znamenite osobe svoga grada. Morao je poznavati Jeđupku, možda ju je vidao izvođenu u nekoj od bogatijih, plemićkih ili građanskih, kuća svoga Hvara. Osim toga, Ivan Bjundović je boravio i u Dubrovniku, pa je možda i tamo mogao vidjeti, ili slušati, recitiranje i izvođenje Jeđupke, tim više što je njena popularnost bila očito velika. Gledajući maskerate na engleskom kraljevskom dvoru vjerojatno se prisjetio i maskerate na svom jeziku i kad mu se pružila prilika nekome je ispričao ili čak preveo neke njene dijelove. Bjundović je naime još 1613. godine znao ponešto engleski, a "u kasnijim godinama on je ovladao ovim jezikom bar u tolikoj mjeri da je mogao čitati engleske knjige".³² A prilika za susrete sa znamenitim ljudima i piscima imao je Bjundović zaista dosta.

Dudley Carleton, jedna od najjemenitnijih figura dvorskih krugova, znanstvenik i diplomat, ostavio je brojne zapise, uglavnom u svojim pismima, o mnogim događajima na kraljevskom dvoru, svojim suvremenicima i umjetnicima. Isto tako saznajemo mnoge pojedinosti i iz korespondencije upućene Carletonu od strane poznatih umjetnika i državnika toga vremena. Dudley Carleton dobro je morao poznavati i Jonsonova djela, jer su u nekoliko pisama koja je dobio mnoga od njih ili samo spomenuta ili detaljnije opisana.³³ O samom djelu The Gypsies Metamorphosed dvorski upravitelj piše Carletonu o velikoj popularnosti te Jonsonove maskerate i sveopćem oduševljenju s kojim je prihvaćeno njeno izvođenje, te o ponovljenim predstavama na drugim mjestima.³⁴

Wottonovo zanimanje za literaturu bilo je veliko, osobito dramsku, pa se u mlađim danima i sam okušao u pisanju drama i pratio sva zbivanja u dramskom svijetu tadašnje Engleske. Tako je do-

bro poznavao književno stvaralaštvo Bena Jonsona, i u nekim njegovim zapisima nalazimo opaske o Jonsonovim stihovima,³⁵ dok iz nekih pisama saznajemo da su imali neke zajedničke prijatelje.³⁶ Poznavanje je očito bilo uzajamno. Jonson je znao neke Wottonove pjesme napamet,³⁷ dok je među njegovim rukopisima nađen i prije-pis jedne pjesme Henryja Wottona³⁸ za koju neki poznavaooci Jonsonova literarnog opusa smatraju da bi mogla prije biti njegovo djelo nego Wottonovo.

I konačno, iako naizgled beznačajno, susrećemo se s imenima pokrovitelja pojedinih književnika u engleskom renesansnom razdoblju koji su često igrali i odigrali značajnu ulogu u njihovu umjetničkom stvaranju. Slično je bilo i s Benom Jonsonom čiji je pokrovitelj bio William Cavendish, earl od Newcastlea. Jonson je napisao nekoliko epigrama u njegovu čast, kraće tekstove namijenjene prigodnim izvedbama i zabavama, a postoje i pisma koja je Jonson uputio Cavendishu. Iz svih tih izvora saznajemo pojedinosti o njihovoj dosta uskoj povezanosti i suradnji, uzajamnoj odanosti i razumijevanju.

Hvaranin Franjo Bjundović također je poznavao sve tri spomenute osobe. Dudley Carleton se s njim i dopisivao, pa mu u jednom pismu kaže "da piše na italijanskom zato što se Bjundović 'pravi da ne zna engleski'".³⁹ Međutim, Bjundović je najduže prijateljevao i surađivao s Henryjem Wottonom, čijim posredstvom je Bjundović došao u dodir s mnogim uglednim i utjecajnim osobama toga vremena, ali je sklapao prijateljstva i poznanstva i izvan Wottonova kruga. Jedan od pokrovitelja Franje Bjundovića bio je i William Cavendish, earl od Devonshirea, koji je bio istaknuta ličnost u dvorskim krugovima toga vremena⁴⁰ i rođak Jonsonova pokrovitelja. Tako je Ben Jonson napisao tekst za zabavu priređenu u povodu krštenja njegova sina 1620. godine (sina Bjundovićeve pokrovitelja) koje se održalo u kući earla od Newcastlea. To je mogla biti prilika za susret između Franje Bjundovića i Bena Jonsona i sasvim je vjerojatno da su ta dva obrazovana čovjeka, načitana kako u klasičnoj literaturi tako i u modernoj za ono vrijeme, razgovarala o izvedbi prigodne predstave i njenom tekstu, i da je prvi istom prilikom prenio Jonsonu i neke pojedinosti iz svoje, hrvatske literature. Uzimajući u obzir priliku, ambijent, sličan literarni žanr i širi kontekst u

kojem se ta zabava održavala, vjerojatno je da je upravo Jeđupka bila prvo djelo koje je naš autor mogao asociirati i poželjeti da nekoga s njim upozna. Koliko je Jonson pojedinosti o našem djelu mogao saznati i usvojiti, pokušali smo ranije pokazati. Uostalom, njegova maskerata The Gypsies Metamorphosed bila je namijenjena drugačijoj publici i prikazivala se u situaciji drugačijoj od naše Jeđupke, pa je i djelo moralo udovoljiti drugačijim zahtjevima. No Ben Jonson je mogao od Bjundovića dobiti barem ideju za svoju maskeratu, koja je izvedena godinu dana kasnije od mogućeg susreta između njih dvojice, tj. 1621. godine. Pa koliko god Jonsonova maskerata bila drugačija od naše ipak se čini da možemo govoriti o plodotvornom utjecaju između naše i engleske književnosti, ovoga puta u smjeru obrnutom od onoga koji se do sada proučavao i koji nam je uglavnom poznat. Jeđupka i engleska maskerata pokazuju da naša književnost nije samo uzimala u vidu utjecaja, poticaja, inspiracija i uzora. Ona je i davala i to, u ovom slučaju, jednoj književnosti koja je barem geografski bila od nje vrlo udaljena. Jeđupka je možda prvi do sada poznati primjer jednog djela hrvatske književnosti koje je odigralo takvu ulogu u hrvatsko-engleskim književnim odnosima.

B i l j e š k e

- 1 Ovdje mislimo prije svega na brojne radove Josipa Torbarine o hrvatsko-engleskim i englesko-hrvatskim vezama, kao i na radove Mire Janković o škotsko-hrvatskim vezama.
- 2 Rudolf Filipović, Englesko-hrvatske književne veze, Liber, Zagreb 1972.
Veselin Kostić, Kulturne veze između jugoslovenskih zemalja i Engleske do 1700. godine, Beograd 1972.
- 3 Ivo Vidan, Tekstovi u kontekstu, Liber, Zagreb 1975, str. 21.
- 4 Milorad Medini, Povijest hrvatske književnosti u Dalmaciji i Dubrovniku, knjiga I, Zagreb 1902, str. 151.
- 5 Milivoj A.Petković, Dubrovačke maskerate, SAN, posebna izdanja, Beograd 1950, str. 6.
- 6 Jeronim Korner, "Čubranovićeve 'Jeđupka' i talijanski 'Canti carnascialeschi'", Hrvatsko kolo, knjiga XXII, Zagreb 1941.
- 7 Milivoj A. Petković, op.cit., str. 70.
- 8 Antun Kolendić, "'Jeđupka' i njen autor", Republika, Zagreb, lipanj-srpanj 1962, god. XVIII, broj 6-7, str. 258.
- 9 Ibid.,str.258.
- 10 Ibid.,str.258.
- 11 M.Medini, "Čubranović und seine Beziehungen zu der einheimischen und der italienischen Literatur", Archiv für Slavische Philologie, 22, Berlin 1900, str. 87.
- 12 Kindlers Literatur Lexicon, Kindler Verlag, Zürich 1972, Band VI, str. 4978.
- 13 Antun Kolendić, op.cit., str. 259.
- 14 C.H.Herford, Percy & Evelyn Simpson, Ben Jonson, vol. VII, Oxford at the Clarendon Press, 1963. "The Gypsies Metamorphosed", str. 565-615.

- 15 Rudolph Brotanek, Die Englischen Maskenspiele, Wien und Leipzig, 1902, str. 220.
- 16 Michael Hollington, "Milton and the Baroque", English Studies, vol. 60, no.2, April 1979, str. 146.
- 17 Antun Kolendić, "'Jeđupka' i njen autor", Republika, veljača-ožujak 1962, god. XVIII, broj 2-3, str. 92.
- 18 C.H. Herford, Percy & Evelyn Simpson, vol. VII, str. 551.
- 19 C.H. Herford, Percy & Evelyn Simpson, Ben Jonson, vol. II, str. 316.
- 20 Ibid., vol.X, str. 615. Autori nabrajaju djela u kojima se opisuju spomenuti događaji, a među autorima knjižica ima i nekoliko poznatih imena kao što su Robert Greene i Thomas Dekker.
- 21 Marin Franičević, "O autorstvu 'Jeđupke' i Mikši Pelegrinoviću", Kolo, br. 9, Zagreb 1963, str. 483-495.
- 22 M. Medini, op.cit., str. 81.
- 23 Milivoj A. Petković, op.cit., str. 55.
- 24 Ibid., str. 93.
- 25 Milorad Medini, Povijest hrvatske književnosti u Dalmaciji i Dubrovniku, knjiga I, Zagreb 1902, str. 143-161.
- 26 Josip Torbarina, "Šekspirske teme u djelu Marina Držića", Dubrovnik, 3, 1967, str. 3-11.
- 27 Ivo Vidan, op.cit., str. 8.
- 28 Ben Jonson, "Every Man in his Humour", II,4.
E.Kn. Where hast thou seru'd?
Bray. May it please you, sir, in all the late warres of Bohemia, Hungaria, Dalmatia, Poland, where not, sir? ... I have beene at Marseilles, Naples, and the Adriatique gulf, an gentleman-slaue in the galleys ...
- 29 Ben Jonson, "The Staple of News", III, 2.
(Lic) Ha' you no Newses o' the Stage?
They'll aske me about new Playes, at dinner time
And I should be as dumbe as a fish.

THO. O! yes.

There is a Legacy left to the Kings Players,
And dext'rous change o'their persons to all shapes,
And all disguises: by the right reuerend
Archbishop of Spalato.

- 30 Vrlo iscrpne podatke o tom glasovitom Hvaraninu daje Veselin Kostić, Kulturne veze između jugoslovenskih zemalja i Engleske do 1700. godine, Beograd 1972, poglavlje "Ivan Bjundović", str. 52-115.
- 31 Ibid., str. 58.
- 32 Ibid., str. 92.
- 33 Dvorski upravitelj piše Carletonu u vezi s Jonsonovom maskeratom Argensis, Herford & Simpson, vol. I, str. 75; Gerrard Carletonu u vezi s drugim djelima, *ibid.*, str. 87.
- 34 Herford & Simpson, Ben Jonson, vol. VII, str. 546. Maskerata se prikazivala još u Belvoiru dva dana nakon praiizvedbe, i u Windsoru vjerojatno početkom rujna iste godine.
- 35 Herford & Simpson, vol. XI, str. 135.
- 36 Ibid., I, str. 201.
- 37 Ibid., I, str. 135.
- 38 Ibid., I, str. 157.
- 39 Veselin Kostić, *op. cit.*, str. 92.
- 40 Svi podaci o Franji Bjundoviću uzeti su iz knjige Veselin Kostić, Kulturne veze između jugoslovenskih zemalja i Engleske do 1700. godine.

S u m m a r y

MIKŠA PELEGRINOVIĆ'S JEDUPKA AS A POSSIBLE SOURCE FOR
THE ENGLISH MASQUERADE THE GYPSIES METAMORPHOSED

British-Croatian literary and cultural connections began to be studied at the end of the 19th century. Numerous valuable and thorough studies resulted, throwing light on various areas of the relations between the Croatian lands and England, Scotland, or Ireland. Outstanding for their extent and breadth of coverage are the recent books by Rudolf Filipović and Veselin Kostić. These works not only bring out many hitherto unknown facts and details, but encourage further work by local Anglicists. They do so especially by pointing out the existence of literary works of like genres in the two literatures, offering the possibility of literary comparison. Such comparisons require a clearer knowledge of the genre involved to help us "find our way, locate similarities and differences between the works in order to individualize the parts and properties of the one we are examining." Here we would like to draw attention to Jedupka, a Carnival poem by Mikša Pelegrinović from the beginning of the 16th century, and to the masquerade The Gypsies Metamorphosed by Ben Jonson, the English dramatist and poet and Shakespeare's contemporary.